

راه‌های تعمیق همکاری‌های اقتصادی آذربایجان شرقی و عراق

میز تجاری عراق با حضور مدیران دولتی و اعضای این میز، و همچنین از طریق ارتباط تصویری با رایزنان بازرگانی ایران در بغداد و اربیل، در اتاق بازرگانی تبریز برگزار شد و در آن به بحث و بررسی مشکلات و ارائه راهکارهای مرتبط پرداخته شد.

به گزارش روابط عمومی اتاق بازرگانی تبریز، سهند شهبازی، مسئول امور بین الملل اتاق تبریز، در ابتدای این نشست با اشاره به مشکلات شناسایی شده طی جلسات گذشته میز تجاری عراق، اظهار کرد: یکی از اصلی ترین چالش‌ها، عدم امکان حمل یکسره ی کالا و اجبار به تعویض کامیون در مرز عراق است. وی مشکل دیگر تجارت با عراق را صادرات غیرمستقیم و واسطه ای عنوان کرد و افزود: نبود زیرساخت‌های لازم برای فعالیت تجار توانمند، به ویژه در زمینه ی پرواز مستقیم از تبریز به بغداد یا اربیل، مانع دیگری برای توسعه ی تجارت است. همچنین، کمبود خودروهای استاندارد برای حمل و نقل زمینی یکی دیگر از موانع جدی است که اقدامات لازم برای رفع آن در حال انجام است، اما مشکلاتی همچون صدور مجوز از سوی پلیس راهنمایی و رانندگی استان‌های مسیر، روند اجرایی را کند می‌کند. شهبازی تأکید کرد: برای تقویت صادرات و رفع این موانع، نیازمند همکاری میان بخش خصوصی، دستگاه‌های دولتی و رایزنان بازرگانی ایران در عراق هستیم و توسعه مسبرهای حمل و نقل مستقیم، جذب سرمایه گذاری برای خودروهای استاندارد و بررسی امکان پروازهای مستقیم، از اقدامات کلیدی برای بازگرداندن جایگاه استان در بازار عراق است.

برنامه ی پنج ساله عراق نقشه ی راهی برای حضور گسترده تر شرکت‌های ایرانی

محمدرضا کریم زاده، رایزن بازرگانی جمهوری اسلامی ایران در بغداد، طی ارتباط تصویری، ضمن تشریح برنامه‌های توسعه ای عراق، از تدوین یک برنامه ی پنج ساله جامع در این کشور خبر داد و اظهار کرد: این سند می‌تواند مبنای مطالعاتی مناسبی برای فعالان اقتصادی و سرمایه‌گذاران ایرانی باشد تا بر اساس اولویت‌ها و نیازهای اعلام شده عراق، پیشنهادات و برنامه‌های خود را ارائه دهند.

وی با اشاره به برگزاری مجمع سرمایه‌گذاری عراق افزود: در این نشست، پروژه‌های متعددی در حوزه‌های آموزش، بهداشت، صنعت، زیرساخت، نفت و گاز و سایر بخش‌ها برای سرمایه‌گذاری معرفی شد. حتی در مواردی که پروژه‌ها به سرمایه‌گذاران دیگر واگذار شده‌اند، همچنان ظرفیت حضور شرکت‌ها و پیمانکاران ایرانی در بخش‌های مختلف اجرایی و فنی وجود دارد.

کریم زاده با تأکید بر توانمندی شرکت‌های فنی و مهندسی ایران در حوزه‌هایی مانند راه‌سازی، پروژه‌های عمرانی و صنایع نفت و گاز تصریح کرد: امکان ورود به سرمایه‌گذاری‌های مشترک و حتی انتقال بخشی از خطوط تولید به عراق فراهم است. شرکت‌های ایرانی می‌توانند با راه‌اندازی واحدهای تولیدی در عراق، ضمن بهره‌مندی از بازار داخلی این کشور، صادرات مجدد به سایر بازارهای منطقه ای را نیز دنبال کنند.

وی با اشاره به تجربه ی موفق برخی شرکت‌های ایرانی در ایجاد کارخانه و حضور فعال در بازار عراق گفت: این مدل می‌تواند به عنوان الگوی موفق سرمایه‌گذاری و صادرات مجدد مورد توجه سایر فعالان اقتصادی قرار گیرد.

رایزن بازرگانی ایران در بغداد همچنین به ظرفیت ایجاد مناطق مشترک صنعتی در مرزهای دو کشور اشاره کرد و افزود: هرچند برخی استان‌ها مرز مشترک با عراق ندارند، اما می‌توانند در قالب کنسرسیوم و با همکاری اتاق‌های بازرگانی استان‌های مرزی از این فرصت بهره‌مند شوند.

وی بر ضرورت تقویت زیرساخت‌های حمل و نقل، از جمله راه‌اندازی پرواز مستقیم میان تبریز و شهرهای عراق تأکید کرد و گفت: برقراری پرواز مستقیم می‌تواند نقش مهمی در تسهیل رفت و آمد تجار، سرمایه‌گذاران و هیئت‌های تجاری و همچنین جذب سرمایه‌گذاری متقابل ایفا کند.

کریم زاده همچنین از برگزاری نشست‌هایی با اتحادیه‌های پیمانکاری عراق خبر داد و گفت: امکان عضویت پیمانکاران ایرانی در تشکل‌های حرفه‌ای مرتبط در عراق و حتی مشارکت در پروژه‌های سایر کشورهای اسلامی وجود دارد و در این زمینه قول مساعد برای همکاری و تسهیل امور داده شده است.

رایزن بازرگانی ایران در بغداد در پایان تأکید کرد: رایزنی بازرگانی جمهوری اسلامی ایران در بغداد آمادگی دارد با هماهنگی اتاق‌های بازرگانی و تشکل‌های اقتصادی، زمینه‌ی حضور گسترده تر شرکت‌ها و پیمانکاران ایرانی در پروژه‌های عراق و سایر کشورهای منطقه را فراهم کند.

برای ماندگاری در بازار اقلیم کردستان باید به سمت سرمایه‌گذاری مشترک برویم

آزاد برتنی، رایزن بازرگانی جمهوری اسلامی ایران در اربیل، با بیان اینکه همکاری‌های اقتصادی با اقلیم کردستان را می‌توان در دو محور فرصت‌های راهبردی و سرمایه‌گذاری تعریف کرد، افزود: در بخش فرصت‌های راهبردی، صادرات و واردات کالا، صادرات خدمات فنی و مهندسی، سرمایه‌گذاری مشترک و تولید در اقلیم کردستان و همچنین گردشگری از جمله محورهای مهم همکاری هستند.

وی با اشاره به آمار تجارت عراق در سال ۲۰۲۴ تصریح کرد: عراق حدود ۹۸ میلیارد دلار واردات و ۱۱۵ میلیارد دلار صادرات داشته که عمدتاً مربوط به نفت است. در هشت ماهه سال جاری نیز صادرات ایران به عراق حدود ۶.۷ میلیارد دلار بوده که نزدیک به ۴۳ درصد از صادرات کالایی ایران به عراق مربوط به اقلیم کردستان است.

رایزن بازرگانی ایران در اربیل ادامه داد: عمده کالاهای صادراتی ایران به اقلیم شامل شمش و میلگرد، محصولات آهن، کاشی و سرامیک، محصولات پلاستیکی، لبنیات، کولر، شیرخشک و فرآورده‌های مشابه بوده است. با این حال تجارت ما با اقلیم عمدتاً یک طرفه است و توازن تجاری وجود ندارد؛ بنابراین یکی از اولویت‌های ما باید تأمین بخشی از نیازهای کشور از طریق این منطقه باشد.

وی راهکار این موضوع را ثبت شرکت در اقلیم کردستان، حضور در مناقصات با هویت محلی و احداث کارخانجات مشترک عنوان کرد و افزود: همچنین صدور ضمانت‌نامه‌های حاکمیتی از سوی وزارت اقتصاد می‌تواند بخشی از مشکلات شرکت‌های ایرانی را برطرف کند.

رایزن بازرگانی ایران در اربیل با اشاره به قانون حمایت از تولید داخلی در عراق و اقلیم کردستان گفت: هر کالایی که امکان تولید داخلی آن فراهم شود، با تعرفه‌ی بالا یا ممنوعیت واردات مواجه خواهد شد. اگر از هم‌اکنون به سمت تولید مشترک یا انتقال بخشی از خطوط تولید به اقلیم حرکت نکنیم، در سال‌های آینده بخشی از بازار صادراتی خود را از دست خواهیم داد.

برتنی همچنین با انتقاد از شیوه ی ورود برخی تجار ایرانی به بازار اقلیم گفت: متأسفانه برخی فعالان اقتصادی بدون قرارداد رسمی و مشورت با کنسولگری وارد بازار می شوند و پس از بروز مشکل مراجعه می کنند. توصیه ما این است که تجار و تولیدکنندگان پیش از هر اقدامی با کنسولگری و رایزنی بازرگانی هماهنگ کنند تا قراردادهای رسمی و مطمئن منعقد شود.

وی در پایان تأکید کرد: رایزنی بازرگانی جمهوری اسلامی ایران در اربیل آماده ی ارائه گزارش های تخصصی بازار و معرفی تجار معتبر است، اما مسیر صحیح ورود به بازار اقلیم، حضور میدانی، شرکت در نمایشگاه ها و برگزاری نشست های رودرو با طرف های عراقی است.

توسعه صادرات به عراق نیازمند دیپلماسی اقتصادی فعال است

رحیم روایی، مدیرکل دفتر هماهنگی امور اقتصادی استانداری آذربایجان شرقی، با اشاره به موقعیت جغرافیایی استان افزود: آذربایجان شرقی به عنوان شمال غربی ترین استان کشور، از طریق مرزهای زمینی با جمهوری آذربایجان، ارمنستان و جمهوری خودمختار نخجوان ارتباط دارد و حدود ۲۷۱ کیلومتر مرز زمینی با این کشورها دارد. این موقعیت، امکان دسترسی به حوزه قفقاز، اروپا و بازار ۳۰۰ میلیونی اوراسیا را فراهم کرده و می تواند در خدمت توسعه ی تجارت با عراق و کشورهای حوزه ی خلیج فارس نیز قرار گیرد. روایی با تأکید بر اهمیت کریدورهای بین المللی تصریح کرد: استان در مسیر کریدور بین المللی شمال و جنوب قرار دارد و با برخورداری از زیرساخت هایی همچون منطقه ی آزاد ارس و منطقه ی ویژه ی اقتصادی سهلان، ظرفیت بالایی برای ترانزیت کالا دارد. با این حال، تاکنون به صورت مطلوب از این مزیت در دیپلماسی اقتصادی و توسعه ی تجارت منطقه ای استفاده نشده است.

وی ادامه داد: استان با حدود پنج هزار واحد تولیدی و بیش از ۷۰ شهرک و ناحیه صنعتی، نزدیک به چهار تا پنج درصد صنایع کشور را در خود جای داده و در حوزه هایی مانند قطعه سازی، خودروسازی، ماشین آلات و تجهیزات صنعتی، صنایع پتروشیمی و شیمیایی، صنایع غذایی، فرش و منسوجات، مصالح ساختمانی، کیف و کفش و کشاورزی حرف برای گفتن دارد. علاوه بر این، استان تنها دارنده شهرک سرمایه گذاری خارجی در کشور است که برخی اتباع کشورهای همسایه از جمله سرمایه گذاران عراقی در آن حضور دارند. مدیرکل دفتر هماهنگی امور اقتصادی استانداری با اشاره به ضرورت توسعه ی تولید و سرمایه گذاری مشترک با عراق گفت: برای افزایش واقعی صادرات، باید موضوع حمل و نقل مشترک با عراق حل شود.

وی با بیان اینکه برخی موانع در سطح ملی قابل پیگیری است، افزود: موضوعات بانکی و مالی از جمله ریسک دریافت مطالبات، فعالیت صرافی های غیررسمی در عراق و نبود سازوکارهای امن تبادل مالی، از دغدغه های جدی تجار استان است. همچنین برخی مقررات ناگهانی در عراق، به ویژه در حوزه محصولات کشاورزی، خسارتی به صادرکنندگان وارد کرده است؛ به عنوان نمونه، ممنوعیت ناگهانی واردات برخی محصولات مانند گوجه فرنگی موجب زیان گلخانه داران استان شد. روایی با اشاره به رقابت شدید در بازار عراق خاطرنشان کرد: کشورهایی مانند ترکیه و چین رقبای جدی ایران در این بازار هستند. وی در پایان تأکید کرد: استان برای توسعه ی تجارت با عراق نیازمند تعامل مستمر با رایزنان بازرگانی و نمایندگی های جمهوری اسلامی ایران در این کشور است. اطلاع رسانی به موقع درباره ی تغییر مقررات، استانداردها و شرایط بازار عراق برای ما حیاتی است و انتظار داریم این ارتباط به صورت ساختارمند و دائمی تقویت شود تا بتوانیم از ظرفیت های موجود به صورت مؤثر بهره برداری کنیم.

آماده ی تقویت همکاری با رایزنان بازرگانی ایران در بغداد و اربیل هستیم

غلامحسین ابراهیمی، سرپرست نمایندگی وزارت امور خارجه در آذربایجان شرقی، با تأکید بر آمادگی کامل این نمایندگی برای حمایت از تشکل ها و فعالان اقتصادی استان در بازار عراق اظهار کرد: ما آمادگی داریم همکاری نزدیک و مستمری با رایزنان بازرگانی جمهوری اسلامی ایران در بغداد و اقلیم کردستان داشته باشیم تا مسیر فعالیت تجار و تولیدکنندگان استان در شمال عراق و سایر مناطق این کشور تسهیل شود.

وی با اشاره به اهمیت اطلاع رسانی هدفمند درباره فرصت های تجاری عراق افزود: در صورت دریافت تقویم نمایشگاه های تخصصی و رویدادهای اقتصادی عراق از سوی رایزنان بازرگانی در بغداد و اربیل، آمادگی داریم نسبت به اطلاع رسانی گسترده و حتی برگزاری برنامه های معرفی این نمایشگاه ها در استان اقدام کنیم تا فعالان اقتصادی بتوانند با برنامه ریزی دقیق تری در این رویدادها حضور یابند.

ابراهیمی به موضوع حمل و نقل مستقیم کالا در مرزهای اقلیم کردستان، به ویژه مرز ترمچین، اشاره کرد و افزود: یکی از چالش های قدیمی در این حوزه، موضوع حمل یکسره و تردد مستقیم کامیون ها بوده است. لازم است با بررسی راهکارهای اجرایی، از جمله ایجاد شرکت های مشترک حمل و نقل یا سازوکارهای توافقی جدید میان طرفین، موانع موجود برطرف شود.

اطلاعات دقیق واردات از کشور عراق در اختیار تولیدکنندگان قرار دهند

علی اصغر عباس زاده، مدیرکل گمرک و ناظر گمرکات استان آذربایجان شرقی، با تشریح آخرین وضعیت صادرات استان به عراق اظهار کرد: در ۱۰ ماه اول سال جاری، گمرکات استان حدود ۲۰۹ میلیون دلار صادرات به عراق ثبت کرده اند که بخش قابل توجهی از آن از طریق گمرک تبریز انجام شده است.

وی افزود: در حال حاضر گمرک تبریز از نظر ارزش صادرات به عراق در رتبه ی نخست استان قرار دارد و از نظر وزنی نیز رشد ۱۳ درصدی را تجربه کرده است. منطقه ی ویژه اقتصادی سهلان نیز در رتبه ی دوم قرار دارد و از نظر وزنی رشد ۲۳ درصدی داشته است.

مدیرکل گمرکات استان تأکید کرد: اطلاع از سهم هر کالا در واردات عراق، نیازهای اولویت دار این کشور و همچنین اقلامی که امکان جایگزینی آن ها با تولیدات ایرانی وجود دارد، می تواند مسیر برنامه ریزی برای صادرات هدفمند را هموار کند.

عباس زاده خاطرنشان کرد: تولیدکننده ای که قصد ورود به بازار عراق را دارد، نیازمند اطلاعات کاربردی و عملیاتی است؛ از جمله نحوه ورود به بازار، ساختار واردات عراق، الزامات قانونی، و فرصت های سرمایه گذاری مشترک. این اطلاعات باید به گونه ای ارائه شود که فعال اقتصادی بتواند با حداقل هزینه و ریسک، مسیر صادرات یا سرمایه گذاری خود را طراحی کند.

منطقه ی آزاد ارس آماده ایفای نقش راهبردی در توسعه همکاری های ایران و عراق

ابراهیم جلیلی، معاون توسعه ی اقتصادی و سرمایه گذاری منطقه آزاد ارس، با اشاره به سطح روابط دو کشور افزود: روابط ایران و عراق امروز از مرحله ی تجارت سنتی عبور کرده

و این ظرفیت را دارد که به یک ساختار راهبردی و پایدار در حوزه ی همکاری های اقتصادی تبدیل شود. در این میان، منطقه آزاد ارس به عنوان یکی از مناطق آزاد پیشرو کشور، آمادگی دارد نقش فعال تری در توسعه همکاری های مشترک با طرف های عراقی ایفا کند. جلیلی با اشاره به مزیت های منطقه آزاد ارس تصریح کرد: برخورداری از زیرساخت های صنعتی مناسب، معافیت های مالیاتی، دسترسی به شبکه های حمل و نقل منطقه ای و مهم تر از همه اتصال به بازار اوراسیا از طریق مرز ارمنستان، این امکان را فراهم کرده که ارس به هاب تولید، فرآوری و صادرات مجدد کالا به بازار عراق تبدیل شود. وی تأکید کرد: همکاری ها نباید صرفاً در چارچوب فروش کالا تعریف شود، بلکه باید به سمت ایجاد زنجیره ی ارزش مشترک حرکت کنیم. ایجاد هاب های انبارداری و توزیع برای بازار عراق، تبادل هیئت های تجاری تخصصی، توسعه ی گردشگری و برگزاری نمایشگاه های اختصاصی تولیدات در بغداد و اقلیم کردستان از جمله برنامه هایی است که می تواند در دستور کار مشترک قرار گیرد.

نبود سازوکار داوری مؤثر بین ایران و عراق

محمد شاهین راد، دبیر میز تجاری عراق، با تأکید بر لزوم بهره مندی از ظرفیت ورود موقت کالا و صادرات مجدد افزود: این امکان وجود دارد که بخشی از مواد اولیه یا قطعات از عراق به صورت موقت وارد شده، پس از تکمیل فرآیند تولید در استان، مجدداً به بازار عراق صادر شود. همچنین می توان از ظرفیت ورود موقت در طرف عراقی نیز برای تقویت صادرات مجدد بهره برد.

شاهین راد با بیان اینکه در حال حاضر با چالش جدی حمل و نقل بین استان و کشور عراق مواجه هستیم، ادامه داد: در حال حاضر چندین کامیون ایرانی در مرز مهران متوقف مانده اند و پذیرش در طرف مقابل با کندی انجام می شود. هر روز تأخیر، هزینه های سنگینی معادل چندین میلیون تومان به تولیدکننده تحمیل می کند و علاوه بر آن موجب کمبود ناوگان حمل و نقل، به ویژه در ایام پایانی سال، می شود. گاهی هزینه ی حمل یکسره به بغداد به طور غیرمعارف افزایش می یابد که این موضوع فشار مضاعفی به صادرکنندگان وارد می کند.

وی با اشاره به نمونه های موفق سرمایه گذاری مشترک افزود: در حال حاضر چند شرکت از فعالان آذربایجان شرقی در عراق واحد تولیدی راه اندازی کرده اند و لازم است ارتباط میان اتاق های بازرگانی ایران و عراق تقویت شود.

دبیر میز تجاری عراق با بیان اینکه یکی از مشکلات جدی تولیدکنندگان ایرانی در عراق نبود سازوکار داوری مؤثر است، تصریح کرد: پیشنهاد ما این است که کنسولگری جمهوری اسلامی ایران نقش حاکمیتی و داوری در اختلافات میان شرکای ایرانی و عراقی را بپذیرد تا در صورت بروز اختلاف، از تعطیلی واحدهای تولیدی جلوگیری شود.